

॥ तत्सत् परमात्माने नम ॥

श्रीगुजरात न्युतन नाटक सभा

कासो नाग

नाटकना गायनो

रथी प्रसिद्ध करनार,
'मोहनलाल गोकुणदास युवान.

हाल मु. गोवाह भुवन थीओटर-सुइय.

आवृत्ति १ वी. प्रत १०००

संवत १९७५) कीर्ति ०-२-० (सने १९१६

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ મથક
૨૧ ફેબ્રુઆરી
ગુજરાતી પ્રૌણિક-સંગ્રહ

૮૨

આ નાટક (કાલો નાગ) રજીસ્ટર કરાવી માલીકે
સર્વ હક્ક સ્વાધીન રાખ્યા છે, તેમની લેખીત રજા
શિવાય કોઈએ લખવું, લખાવવું, છાપવું
કે છપાવવું નહીં.

આ પુસ્તક સુરત લીમડાચોકમાં આવેલા “દેશી મિત્ર”
પ્રેસમાં મગનલાલ વનમાળીદાસે છાપ્યું છે.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક

૮૧૮૨

વર્ગીક

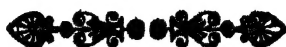
પુસ્તકનું નામ

ડા. પતિંગા - ગાથાનો

વિષય

૨૦૧૪

પાત્રોનાં નામ.

સખલસીંહ—સખલપુરીનો રાજા.

જાલમસીંહ—તેનો પાટવી કુંવર.

દુમનસીંહ—જાલમસીંહનો સેનાપતિ.

સ્નેહસીંહ—અમરાવતી નગરીના રાજકુમાર.

અભયસીંહ—કર્ણાવતીનો ઠાકોર.

અમરસીંહ—અમરાવતી નગરીના રાજા.

પુંજીઆ—સખલપુરીનો હજમ.

અખડુલગરુર—સખલપુરીના જમાદાર.

જોધતી—પુંજીઆનો ભત્રીજો.

બાદ હજમો રાજપુતો સેનાપતિ સરદાર વિગેરે વિગેરે.

સ્ત્રી પાત્રો.

યમના—ઠાકોર અભયસીંહની પુત્રી સ્નેહસીંહની પત્નિ.

રાણી—અભયસીંહની ધર્મપત્નિ.

રંભા—પુંજીઆ હજમની સ્ત્રી.

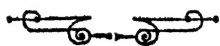
નાયકા—નાટ્ય વારંગના.

દાસ દાસી વિગેરે વિગેરે.

કાલો નાગ

નાટકનો ટુંકસાર.

સખલપુરીના રાઠોડ સખલસીંહે પોતાની જુની રાણીને ગર્ભવતી હોવા છતાં રણુમાં ઠહાડયા બાદ મહા આનંદમાં પડે છે. ત્રીસ વર્ષ વીસા બાદ રાણી જશવતીનો પુત્ર પોતાના પિતાના અધમ વાંકને લીધે અણુધાર્યો આવી નડે છે. અને રાજ્ય પચાવી પડે છે. ઠાકોર અભયસીંહ જત્રાએથી જતાં પોતાનો પુત્રીથી છુટો પડે છે. અને નિર્દોષ બાળા જુલ્મી જલમના હાથે ચડે છે. અત્યંત ત્રાસમાં સડે છે. બાદ માતા પીતાનો શીયલને માટે ભોગ આપવા સતિ સોટચ નીકળે છે. અહંકારી જલમ રાજા અમરસીંહને દગાથી કેદ કરે છે. સતીને છોડાવવા તથા ભોજા રાજા રાણીને બચાવવા સોંગ સજેલ કુમાર સ્નેહસીંહ શયતાનોના પેટમાં પેસી જલ્મની નોકરી કરે છે અને પોતાના પીતાને તથા સતીને મુક્ત કરે છે. ધડીભરના વીલંબમાં ગરીબ બાલા રાક્ષસને હાથ ચડે છે. વીટંબનામાં પડેલ સ્નેહસીંહ અત્યંત કલકલે છે. આખરે તમામ દુસ્મનો પાછા પડે છે. અને સલનો વાવટો ચડે છે.

કેમીક.

મોઢે મેડાવેલ-હજમ—ડીરંભા ગરીબ પુછ્યાથી હજો કરી
જમાદાર અબદુલગકુર સાથે નાસી જાય છે. હજમોનું પંચ શોધવા
જતાં બાવડી ચસકીમાં નિષ્ફળ થતાં જંગલમાં ધણુજ ગોથા ખાય
છે. આખરે બૈરી મેલવી ફતેહમંદ થાય છે, પણ મોટપણામાં
પાછા સપડાય છે. તે ધણુજ ગમરાય છે. નીચ નારી બ્રહ્મ થતા
દુઃખી થાય છે અને આખરે “રંડીકા યાર, સદા ખુવાર, કાંટાકા ખીછાનક
ઐાર જુતીકા માર,” એ કાશીઓ સીદ થાય છે.

કાલોનાગના ગાયનો.

સ્તુતિ.

આળાઓ—

૧

લક્ષ્મીકાન્ત સ્નેહે સદ્ગુણ ગાવું-રીઝાવું,
પાવન હું થાઉં પ્યારા-જગ જશ વરતાવું પ્યારા-
મનહર સુખકર જગધર ન્યારા નરવર સ્વામી,
જગ જય કરતા દુઃખ હરતા સુખ વરતા,
જગ જશ આપો વીણુ. ગાવું.

આળા તથા દાનવ—

૨

નથી દુનીયામાં સાર કંઈ યાચું હું દયાળ,
આજ અજબ ગજબ માનવી કરે છે.
કેવું તારું સત્ય છે બાળા-કંઈ કૂર કામે નકારા,
અવની આ ભારી. નથી.
સંતને શીરોમણી ભરે અનિતિ ફાળ,
પાયમાલ નહીં થાય તે અરે.
ધર્મતણે થાય ક્ષય-કર્મનો કહેવાય જય,
પેદા કર્યા જેને ઉછેરી નાખે તેને નીચ વધેરી,
આજ હોંદમાં નથી.

જાલમસીંહ—

૩

સંસારે સૌ સજી નહી બેઠ કંઈ પથુ સાંપડ્યો,
 ગોતું ધણાદી માર્ગ મુજને કાઢ પથુ નાહી જડ્યો.
 આશા તણી જે વેલ વાવી ક્યાં મળે દુનીયામહી,
 કંગાલ થઈ બેઠાલ ફરવું નિરમાલ્યતા ધારી સહી. '
 માતાતણું છે વેર કાંથી, જવાથી સળગી છે અહી,
 માઈ બલે હો રનેહ સીકંદર લેશ પથુ ભય છે નહી.

જાલમસીંહ

૪

કરૂં સંહાર જઈ પલમાં-ઉડાવું શીર અરે દલમાં,
 શરપર મેલ થઈ ગરજ્યો હા, હા.
 કપાવું હું ધરા ડર નહીં જરા ત્રાહી ત્રાહું ત્વરા,
 આકાશે હલ હલા. કરું.

પુંછ્યો—

૫

ભટપટીઓ છું અલબેલો

જાણે ચતુર ચાલાકનો ચેલો

પુંજે મારે મોટી તોપ જાણે ચઢી બહી મોભ

મારો રાજા જેવો રોષ—ભટપટીઓ.

પરણ્યામાં પહેલો વરસીમાં વહેલો

રાજે રહેલો બાદી બરેલો પૈસા હોયે પાસ તોયે મારૂં સાલ

આલો જઈ પાસ પાછી કરૂં વાત

હથીઆર મારા હાથ નરણી કાતર સાચ

સળી ચીપીઓ સાથ સળીઓ રાખે લાજ—ભટ૦

રંભા પુંજીઓ } —૬
જોધતી

મુંવા જુઠો જુઠો જગમાંઢી તું પુજીઓ લેતો જ વાતનો લાડવો
રાંડ મારે છે શીદને નકામી તું મને પુટયો જો ગોલનો ધાડવો
ઓ બાપરે

મુવા પરણ્યો છે જ્યારથી ગદ્દાનો સારથી

ખખડદાર કદી હાથ ન ઉપાડવો

જઓ તમારે ઘેર સરવે શું પડી પંચાત છે

માર ખાઈને મુછો મરડે આ હીસાએ વાત છે

અખદુલગકુર--

૭

મયનીકે ઉડાવું રંગીલીસેં બહાર

પુંજીઆકા નામ સુનકે હું મે કરાર--મયં

દીલ મીલાય કીસે હાય મુઝે માર લગી લાય .

દીલોજન ના મીલીતો કયા કરંગા અબ કયોં

છુંટોજ હાખ જો

દીલ લગા મેડકસે તો પદ્મણી કયા ચીજ હય

દીલ લગા દીવા હોશે તો પરી કયા ચીજ હય

એ કોને મેં જાકે કરું મેં વીચાર--મયં

યમુના--

૮

અખલાના ખેલી બહાલા મારા શુંદીર શ્યામ હો. કરો રક્ષા

દીનઆળા કેરી આવી ઉતાવળા હોજી

વારે વીઠલવર બહાલા ધાવો સ્વામી છોગાળા

જપું તમ નામની હું માળા--સુંદીરં

કામી કરમાં સપડાઇ પાપી ઉઠ્યો છે ત્રાહી
થેરી દરીયા માંહી ડુબાવી—સુંદરી૦

જાલીમ-યમુના—

૯

સલુણી માન જાદુરે નાદાન પ્રીતીનું કરો પાન,
સતાવે નીચ શીદને દબાવે ધરી લે ધ્યાન.
તજ દે ગુમાન સતાવે નીચ શીદને દબાવે,
અરે હેવાન માન શીદને ગુમાવે જન.
માગું મુખે પ્યારી કહો આપું પ્રાણુતાણું દાન—સલુ
રમણી રીશ દુર કરી સમજો,
છટ.....વાહ.....

ડર રાખ પ્રભુનો તું દીક્ષમાં અતિ હઠ નવકર,
અબળાં છું અબળ,
એ વીશ્વત્રીલુ વારે ચડજો— સલુણી.

રંભા—

૧૦

છું રૂપ મહી રંગીલી હું કેવી રંભા નાર,
ઝોપે છે સ્વાંગો સારા આજુબજુ અંબાર.
હાથે કંકણ નાકે વાલી ઝોળી દે ચીતડાને બાળી,
વળી વધારે શું શોભા કહું પગ ઝાંઝર વીસ્તાર—છું રૂપ
ચાલુ ચટકે હું રૂપાળી સાડી ઝોપે કેવી મારી,
ભલાભલા જીવે છે ધારી મારો આ શણગાર—છું.

રંભા-પુ'છઝો—

૧૧

રહો છોટા ધુતારા અડતો ના જરી,
કરી પ્રેમ હૃદયથી ભેટો સુંદરી,

મુવા દુર જ તું હરામી,
કેમ મારામાં શું ખામી ? !
દુર દુર કહું ફરી— રહે.

મુ'લ્લો તથા પંચ— ૧૨

હાય હુંટાછ ગયું ધર ચોરથી—છીં.
ગધ બૈરી હરાયા ઢોરથી—છીં.
કોને જમ કહું વાત, થમ ગયો ઉપાત,
બળી રાંડ કમળત, હાંખ છીક હાંખ છીક,
કેમ ખાઓ છીકાછીક જોરથી અપશુકન થયા ચારે કોરથી
કાકાજીરે શોક હવે મુકીદ્યો કાકીનું નામ મુકીદ્યો,
હાંખ છીક હાંખ છીક—હાય,

ફનેહસીંહ—

૧૩

જમ માફ તેને કાર છે શસ્ત્ર આ તૈયાર
હવે કરું ન વાર ચીરી નાંખુ તેનું તાલ
ખાપી થજો તૈયાર લખ હસ્તમાં તલવાર
ધીકાર શીટકાર આ કુલના ચંડાલ

અંક બીજો.

ભલીમસીંહ

૧૪

મારું ઝટપટ શતરૂ જધને કહેવાઉં છો અંગાલ
અપરાધ કરી શુરવીરનો શીરપર વહોર્યો છે કાળ
બસ હાલ હાલ છુંડું જુડું ધનમાલને
છે ડર દુનીયાનો લેશ નહીં છો કોપ કરે કીરતાર—મારું

મીયાં રંભા—

૧૫

રસીલા રીત બતલાવો
નથી કોઇ દીન કયું આવું શીદ શરમાવો
ઠેર મેં બતાવું જન મત ગભરાવું
જાઓ દુર થાઓ શીદ શરમાઓ
એ કરતા તું પહેર લે
ધજરકો પહેન ચોરી મહાર દીખલાવો
નકટ ન થાવો દુર જાઓ

નાયકા ઉસ્તાદ—

૧૬

ચાંડસે સુરજ ડરે ઓર ડરે સુરજસે ચાંદ
પર ધનસાં કોસે ન ડરે લાખ હોવે અપરાધ
પનીયા ભરન ચલી શીર લે ગગરીયાં (ક)
મોતનગુથી મોરી ઉધાની રેશમ દોરી ખેંચત પાની
જલ જમુનાકે તીરે છુટી ગુગરીયાં—પાનીયાં
મેરે પીયાકી મય મન માની દેખત ચરચા ચે મુજ પાની
હાય બાધ કપસી નુકસાની
શરમ લજાએ ન જાએ ઠગરીયાં—પનીયાં

હુબો—

જેચો જલદી જોર કરીને આપું હું શીરપાવ,
 એ કાકા ચરકી વાવ
 લખને જાવ ગામ મહીં તો ધીને કેળા ખાવો,
 એ કાકા ચરકી વાવ

સાચવજો સંભાળ કરો કોઈ ઉતાવળા નહીં થાવ—એ કાકા.
 જેચો જેચો અરરરરર

અરે મરો મરો ગાંધાઓ આ શું કરો છો,
 એ બેમા કાકા બોલશે નહીં મારી બેટી જરાક વાવડી ચરકી,
 બેમા કાકા જરી ન બોલશે જોજો ચરકી વાવ,
 માળા ઘેલા શું થઈ જાવ,
 પાધડીઓ તો ફાટી હેડી શીલેને ગાથા ખાવ—એ કાકા.

મીયા-રંભા

તેરા મેરા જોડા તું ઘોડી મે ઘોડા મુંબાઈકે ત્રામકા
 અચ્છે દામકા અરબસ્તાનકા હટ મુવે નીગોડે
 તુંબી બનેગી ટીકીટ કલેક્ટર મેં બનજાઉંગા ઇસ્ટેશન
 તુંબી બનેગી માલગાડી મેં બનજાઉંગા ઈનજીન
 તુંબી બનેગી ચટની રોટી મેં બનજાઉંગા સાલન
 તુંબી બનેગી બ્હીસકી બેવડા મેં બનજાઉંગા પોટવન
 ચલ હટ નટખટ દુર હો બેસરમ
 તુંહે નહીં મેરે કામકા—તેરા મેરી.

સ્નેહસીંહ—

૧૯

/ ખની હું મસ્ત માલન પુલકળીઓ વેચવા ચાલી,
 વેચવા ચાલી ખજારે વેચવા ચાલી—ખની.
 મોગરો મનનો વીહારી જામ ગુલકારી,
 ગુલાબી ડાલર ડાવોડી છે રાણી પ્યારી—ખજારે.
 જુદા લીજત જનતે આપે અતીભારી,
 ચંબેલી ચીતવીંધક ખરેખર જુલતી ડાળી—ખજારે.

સ્નેહસીંગ સીંધાઈઓ— ૨૦

પીયો પીયો મેરે મહારદાર શરાફ બહોત પાયે હું દીક્ષદાર
 તેરે નખરેપે હુવે કુરખાન જાની અમકુ બરકે પીલાદે જામ
 જાવ કામ દેખેંગે હા કરેંગે
 જાન તેરે લીયે હમ મરેંગે
 રખો મુખે લગામ
 જોસા લેનેકા હય ફામ
 હવે ખીલકુલ ખે ફામ
 ચામચે ઇતના લે લે કામ
 હુવે ખીલકુલ ખે ફામ
 ચામચે ઇતના લે લે દામ.

અંક ત્રીજો.

અભયસીંહ—

૨૧

મલે ના સ્વારથ વીણુ સંબંધી
 ટલે ના વીરાય વાશના કચ્છી
 કોઈક રે પ્રીત દ્રવ્યને કાળે સ્વારથ કરતાં ખોટા ન લાગે—ટલે
 બ્રાત ભગીની પુત્ર પતિ માત કે હો તાત
 સ્વારથ મય સર્વે થતા રનેહી જલે હાય--મલે.

પુંછ્યો મીયા હુજામે— ૨૨

થયો દગો કરીશું કેમ બ - આતો વાતોમાં બૈરી ગુમાવી
 ચુપ રહો ચમાર સખનાઇ હાય હાય વાતોમાં વાઇ અસકાઇ
 ખોલો મુવા હવે કોઇ ખોલો મીયા સાખ માફ કરી ખેલ ખોલો
 અખે ચુપ,
 ચલીયે ખીખી (૩)—થયો.

યમુના—

૨૩

આકાશમહી મંડલતણા સૌ દેવ અરજ સાંભજો,
 કરીને વીણુ કંઈ મહેર દીન અખલા તણી વારે ચડી,
 જવું ક્યાં નહીં સુખ તલભાર,
 નીરખું ક્યાં દીલના દરબાર,
 ક્યાં છો પ્રાણુ-પ્રાણુ-પ્રીયુપતિ દીલવર દીલારામ,
 દુઃખીણી દીલના અભીરામ.

યમુના—

૨૪

વીપત કરો દુર વીજુ મારી,
 દીન બાબાને ઘો ઉગારી—વિપત.
 નીરદોશી વીજુ વાંકે રીખાતી,
 અધમને તું દે પ્રમુ સંહારી—વિપત.
 બચંકર સ્થાન આ મુજને દીસે,
 અનહદ કષ્ટ ઘો વિહારી—વિપત.

સ્નેહસીંહ-યમના—

૨૫

રસધેલા પ્રીતમ પ્યારા આપો નહીં દુર જાવો
 અલખેલા જીવન મારે દુર જાઓ નહીં શરમાવો.
 જાઓ જાઓજી જીવન મારા
 પ્રીતમ પ્યારા દુર ઠગારા જાઓ.
 અલખેલી નહીં રીશ આવડી શા માટે શરમાવો
 દુર જાઓ નહીં તરસાવો.

શાન્તિ.

શાન્તિ.

શાન્તિ.

જાહેર ખબર.

નીચે જણાવેલા નાટકોના ઓપેરા શ્રી ગુજરાત ન્યુતન નાટક સમાજનો જ્યાં મુકામ હશે ત્યાંથી અગર લેખક મોહનલાલ ગોકલદાસ યુવાન પાસેથી રોકડી કીંમતે મળી શકશે.

ખુની યજમાન	૦—૨—૦
નિર્દયનીરો યાને ધર્મીગુનેહગાર	૦—૨—૦
કાલો નાગ	૦—૨—૦
ધમંડી કલહ યાને નિર્મળગંગા	૦—૨—૦
વીસમી સદી	૦—૨—૦
પાશાણુની પ્રતિમા	૦—૨—૦
મેવાડની મૂર્તિ	૦—૨—૦
વિશ્વાસઘાત	૦—૨—૦

(હવે પછી બહાર પડનાર ખેલા)

લુહાણા ભકત જલારામ-ભકતરાજ મણીધ્વજ દ્રૌપદી હરણુ-વીર કારાંચલ-અનંગ શત્રુ અને લોખંડની બેડી યાને અદાચે ફર્જ ઉર્ફ જખાનમાં બહાર પડશે.

